

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за придобиване на ОНС „Доктор” по шифър 05.07.05
на тема „Европейски тенденции в мениджмънта на системата на училищното
физическо възпитание в Република Кипър”

автор: Яннула Николау

научен ръководител: доц. д-р Елеонора Милева

Образованието и възпитанието на младите хора е в сърцевината на обучението в училище. Различните кръгове педагози, спортни специалисти и политици разглеждат физическото възпитание (ФВ), вкл. специализираното спортно образование като едно от най-ефективните средства за решаване на различните по своя род, комплексност, насоченост и проявления съвременни социални проблеми.

По подобие и на други страни членки на Европейския съюз, моделът на изграждане и функциониране на училищното физическо възпитание в Кипър може да се интерпретира като нормативна по своя характер система. Водещите характеристики са нейния императивен характер, ниска степен на изборност и възможности за участие, изпълнява различни по смисъл и насоченост социални и политически цели (подобряване на физ. дееспособност, формиране на знания и навици за здравословен начин; изграждане на двигателни умения и навици; нагласи за спортуване, социализация, равнопоставеност, взаимно уважение, спазване на правила и др.), и по този начин формира индивидуални и групови идентичности.

В самото начало трябва да се подчертае, че дисертационния труд може да се разглежда като завършен продукт, що се отнася до неговите структурни, концептуални, методологически и съдържателни измерения. На базата на анализ на настоящия опит в Кипър, както и утвърдените практики в редица европейски страни и действащи документи по линия на европейски институции, акцентът е поставен върху взаимовръзката между регламентираните задължителни часове по ФВ и възможностите за извънкласни и извънучилищни спортни дейности, чрез създаване на училищни спортни клубове като нови структурно-функционални форми за оптимизиране на системата на училищното ФВ в Кипър. Анализът на тази система е направен през призмата на водещите европейски влияния и тенденции, като за целта е приложен системния подход като водеща теоретико-методологическа конструкция. Авторката обосновава аргументирано избрания теоретичен подход, представяйки анализ на актуални и висококачествени литературни и документални източници по темата. В тази връзка добро впечатление прави умението на Яннула Николау да подкрепя собствени тези и твърдения със съответната литература, което е постигнато по подходящ и коректен начин.

В структурно отношение дисертационният труд е разработен в обем от 172 стр., онагледен е с 42 таблици и 16 фигури, съдържа 3 приложения, като са ползвани 113 литературни и документални източници по темата.

Глава I целенасочено дискутира съвременния модел на организация и функциониране на кипърската училищна образователна система. В тази част също така са представени базисните принципи и контекстуалните основи на програмата по

физическо възпитание в началната и средна образователна степен в кипърските училища. Направеният контент анализ на различни стратегии, политики, наредби, харти и конвенции от местно и международно естество в областта училищното физическо възпитание е съпроводен от представянето на няколко действащи съвременни модели на ФВ, следвайки последните препоръки и добри практики на водещи европейски институции. Това е позволило авторката да изведе някои от обособилите се тенденции в европейски мащаб (стр. 88), но съществуват и други значими, които не са посочени.

Главата съдържа добър сравнителен анализ на процеса на еволюция и развитие на концепциите, политиките, ресурсното осигуряване, съдържанието, формите и механизмите за реализация на учебните програми по ФВ в Кипър и някои от страните членки на Европейския съюз. Специално внимание заслужава опитът на Яннула Николау да идентифицира и обясни изчерпателно спецификите на функционалните отношения между основните социални и институционални субекти в този процес – учители, ученици, родители, Министерство на образованието и културата, инспектори по ФВ, спортни клубове, местна власт. Всички те изграждат специфична партньорска мрежа, която на практика реализира цели, политики и ефекти, заложен в концептуалния модел на системата на училищното ФВ. В тази посока авторката извежда серия от водещи принципи и управленски аспекти, касаещи специфичната природа на този род отношения с извеждане ролята на съответните държавни и образователни субекти. Добро впечатление прави графичното онагледяване на структурно-функционалните взаимовръзки между структурните звена на системата на училищното физическо възпитание в Кипър.

Като слабости в тази част на труда може да се посочи, че на редица места боравенето с литературни източници има предимно констативен и описателен, а не толкова аналитичен характер. Освен това не са представени и анализирано действието на специфичните социално-културни, политически и икономически фактори, влияещи върху функционирането на системата на училищното физическо възпитание в Кипър. Причината за това е, че оформилите се идеи, модел и механизми за управление на системата на училищното физическо възпитание в Кипър са следствие и продукт именно от влиянието на тези фактори.

По отношение методиката на научното изследване, представена в **глава II**, бих желал да подчертая перфекционизма, който Яннула Николау демонстрира при уместния избор, представяне и прилагане на серия от количествени (анкетно проучване, практически тестове за оценка на физическата дееспособност на учениците „Еврофит”, математико-статистически методи) и качествени методи (SWOT-анализ, педагогическо наблюдение). Подбраният научен инструментариум е подходящ за събиране на необходимите емпирични данни и е в тясна взаимовръзка както с теоретичната рамка на труда, така и с неговата основна цели и изследователски задачи. Що се отнася до научния проблем и хипотезата обаче, считам, че биха могли да бъдат по-добре развити и структурирани.

Главата също така предлага коректна дискусия на процеса на практическо провеждане на изследванията, определянето на извадките от изследвани лица (на случаен принцип), както и приложените технологични процедури за събиране и

обработка на емпиричната фактология. В тази връзка са анкетирани 2472 ученика (т.е. 5% от кипърските ученици) от 5-те основни административни области на Кипър. Тук обаче е нужно пояснение какво се влага в понятията гимназия и лицей. За разкриване на предимствата, недостатъците, възможностите и рисковете пред системата на училищното ФВ е приложен метода на SWOT-анализа сред 30 учители по ФВ, инспектори и директори, в ролята им на експерти в областта на ФВ.

За оценка на физическата дееспособност на учениците е приложена актуалната европейска тестова батерия „Еврофит”. За целта са тествани 181 ученика. На пръв поглед представянето на данни от това изследване и въобще нуждата от предприемане на подобно може да изглежда малко встрани от управленските аспекти на темата на дисертационния труд. Това обаче е направено с цел да се обоснове с количествени стойности един от елементите на практическата ефективност на училищните спортни клубове и часовете по ФВ, където равнището на физическа дееспособност е избрано като краен продукт и интегрален измерител. Разбира се, това е доста ограничено виждане и не обхваща в пълна степен цялата гама от социално обвързани ефекти, за измерването на които се изисква прилагането на качествено ориентирани научни методи.

По отношение на анализа на емпиричните данни в **глава III**, е необходимо да се изтъкне, че Яннула Николау е успяла да представи добре структуриран и онагледен анализ, съпроводен от сравнително добра интерпретация на получените резултати. Това съответства на цялостната концептуална ориентация на труда, както и задачите на изследването. Главата е организирана в 4 части, обхващащи съответно анализ на данни от проучването на експертите по метода на SWOT-анализа; резултати от проведеното анкетно проучване сред целевата група ученици; структурни елементи и функциониране на експериментален управленски модел на училищен спортен клуб в средната образователна степен; резултати от тестовата батерия „Еврофит” за измерване равнището на физическа дееспособност на учениците с цел обосноваване ефективността на осъществяваните извънкласни спортни дейности. Получените резултати разкриват интересни взаимовръзки между отделните показатели, като по безспорен начин доказват възприетия подход и логика на изследването. Трябва да се изтъкне доброто онагледяване при анализа на резултатите, подкрепен с някои допълнителни статистически показатели за обективност и проверка на формулираните хипотези.

Сърцевината на изследването се базира на данните от анкетно проучване сред учениците, което цели да обоснове връзката между часовете по ФВ и извънкласните свободно-избираеми форми на спортуване. Проучването обхваща аспекти като: предпочитания и нагласи за практикуване на спортове и дисциплини в училище; качество на училищните спортни съоръжения; честота и брой на часовете по ФВ; структура и начини за прекарване на свободното време; видове предпочитани извънурочни спортни дейности, вкл. време и място за практикуване; честота и форми за участие в такива занимания. Откъм надеждност данните все пак трябва да се интерпретират с голяма степен на внимание, тъй като в опитите за изследване на нагласи, потребности и възприятия, особено на ученици, винаги има значителен риск,

поради неустановеното им все още в тази възраст потребителско поведение и склонността им често да го променят.

В тази връзка е интересно да се спомене оценката на експертите относно качеството и ефективността на програмите по ФВ в средната образователна степен на кипърското училище, която има ценни препоръки за по нататъшната им оптимизация. Резултатите от експертното проучване е позволило на авторката да открие няколко проблемни области, засягащи функционални и контекстуални отношения между субектите от системата на училищното ФВ, формите, съдържанието, ресурсното осигуряване, подготовката и квалификацията учителите и практическата реализация на програмите и дейностите.

Съществена част от анализа заема създаването на училищни спортни клубове като нови за системата на училищното ФВ в Кипър структурно-функционални форми цели да предостави алтернативни резерви за оптимизиране на връзката между часовете по ФВ и възможностите за извънкласни и извънучилищни спортни дейности. По-специално, представена е обосновка на необходимостта от създаване на училищни спортни клубове, структурни елементи, дейности, ресурсно осигуряване, в т.ч. функционални взаимоотношения с ключови институции и субекти от външната и вътрешната обкръжаваща среда. Специално внимание заслужава опитът на авторката да представи основните принципни насоки и механизми за практическо въвеждане на модела на училищните спортни клубове, адресирани към Министерството на образованието и културата. Мястото и значенето им в цялостната структура на училищното ФВ в Кипър има пряка връзка с резултатите от тестовата батерия „Еврофит” и извод №8, където се твърди, че дейността на този род клубове има основна роля за подобряване на физическата дееспособност на тестираните ученици. В тази посока трябва да се посочи, че съществуват и други форми за извънкласна и извънучилищна спортна дейност, част от които са изведени от отговорите в анкетното проучване (стр. 126), но не са анализирани в дисертацията.

Ефективността на системата на училищно ФВ се обуславя от взаимодействието между създаването на личен интерес у учениците и специфична културна среда, оформена в голяма степен от ангажираните в процеса спортни специалисти, педагози, родители, образователни власти, спортен сектор и местна власт. Именно в това се изразява ключовата роля на училищните спортни клубове, които са централен елемент в системите на училищното ФВ в редица европейски страни, и които дисертационния труд има амбицията да предложи като нов момент в кипърския модел. Интерпретирано по този начин мултипликацията на социалните ефекти от тази система означава създаване на мрежа от загрижени общности, активно включване и „социално овластяване” на учениците като обект на въздействие, съпроводено с наличието на координирана междуинституционална политика на местно и национално ниво.

Освен това трябва да се отбележи, че интерпретирайки данните от осъществените научноприложни изследвания, авторката е успяла да изведе и предложи редица полезни за практиката изводи и препоръки от управленски характер, насочени към промени и оптимизиране на политиките, съдържанието, формите, функционирането и цялостното управление на системата на училищното физическо възпитание в Република Кипър.

Авторефератът и публикуваните научни статии по темата са дело на авторката, произтичат и имат пряка връзка с дисертацията.

В заключение, въз основа на горепосоченото, считам, че представеният дисертационен труд притежава необходимите качества и произтичащи научно-приложни приноси и с убеденост предлагам на Научното жури при НСА „В. Левски” да удостои Яннула Николау с образователно-научната степен „Доктор” по шифър 05.07.05.

28.05.2012 г.

Рецензент:

доц. д-р Иван Сандански